

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
VII Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 21 квітня 2020 року)

Суми
2020

МУРАШКО К. О.
студентка ННІ права СумДУ
(наук. керівник: к.і.н. В. М. Король)

Інтерв'ю з Марфою Гордіївною Тараненко

Безумовно, кожна епоха має свої моменти, за які її пам'ятають. Покоління людей, що народилися до війни особливе, бо воно пережило все і пам'ятає багато чого важливого для нас і для нашої самоідентифікації.

Життя героїні мого інтерв'ю легким не назвеш. Марфа Гордіївна Тараненко наразі проживає у селі Воскресенка Буринського району на Сумщині. Війна, полон, знущання, голод, все це наклало свій відбиток, потім років з сім тому втрата найріднішої людини. Але вона пам'ятає все і ділиться з нами своїми спогадами.

- Де і коли Ви народилися? В якій сім'ї виховувалися?

- Я народилася 14 листопада 1921 року у селі Нижня Сагарівка у селянській родині. Батько працював на машинно-тракторній станції в Тернах, мама була вдома.

- Чи були у вас сестри, брати?

- У моїх батьків було четверо дітей, я була найстаршою. Жили ми тоді в селі, на колишньому панському хуторі. Всі ми допомагали мамі, батьку, ходили з ним в ліс (ліс поряд з хатою). Збирали з молодшими ягоди, гриби, хмиз для печі.

- Чи ходили Ви до дитсадка?

- Ясель я не відвідувала, та і їх тоді не було. Гралися ми з ровесниками на вулиці.

- Розкажіть про шкільні роки? Якими були вчителі?

- Сім класів я закінчила в Тернах, бо батько тоді працював на МТС і забрав родину. Тоді пізніше тата перевели і ми

переїхали до Воскресенки. Тут і закінчила школу. Вчителі були чудовими, відносилися добре.

- Як Ваша родина зустріла війну?

- Війну родина зустріла в селі. Мене брали на роботу двічі. Перший раз брали, але в комісії була тітка з Тернів, вона виписала бумажку, що я хвора. Вдруге я зробила собі язву на плечі і так ото лишилася. Потім забрали в Польщу перекладачем в якусь комісію.

- Хто з рідних пішов на фронт і як склалася доля?

- На фронт пішов батько. Повернувся живим.

- Де Ви були під час війни?

- Я поїхала до Польщі. Як їхала, то взяла тільки хлібину. Подруга дала мені м'яска, ковбаски трошки, сала небагато. Вийшло так, що я попала в лагерь Брест-Литовський. Мучили нас там, знущалися. Половина були в основному з Сумської області, а вона не входила у воєнне положення. Годували бруквою з ста грамами хлібця тільки раз у день. Трупи виносили кожен день по десять а то і більше. Застосовували репресії, газові камери були. Ешелонами возили на розстріл. Мені вдалося втекти через підроблений паспорт (взяла з дому старий, який зашила у пальто). Сумський паспорт не потрібен був, викинула у вбиральню. Виписали новий документ, на Чернігов. З дівчатами сіли до вагону, який на Київ їхав, потом до Бурині перекладними, а до села пішки йшли, кілометрів 20.

- Що можете сказати про німецьку владу?

- Жорстокі були люди. Нищили, палили, катували. Поліцаїв багато було, населення страждало. В хатах людських коні стояли. Отакі були люде.

- Чи були у Вашому селі партизани?

- Були. Багацько було. Поліція ловила їх, по страшному били, стреляли, мучали.

- Як Ви застали голод? Чим харчувалися?

- Ми жили недалеко від лісу, ягоди собирали, гриби. Варили буряки, капусту. Вареники робили, коли борошно було. Коровку держали. Тоді майже у кожному дворі була корова, держали і коней. Колоски крали, таких багато було. Поліцаї караулили постійно. Після війни переїхали з братом до Путивля, бо батька перевели. А я вийшла у Воскресенці заміж і ми з чоловіком побудували хату, брати помагали і батько. Після голоду худоби поменшало, людей теж.

- Куди пішли вчитися після війни? На яку професію і в яке місто?

- Пішла я в Сумський педагогічний інститут на вчителя української мови і літератури. Нравилося дуже, чотири роки вчилися. Викладачі хороші, німець даже українську мову читав.

- Завершилося навчання. Яким було ваше перше місце роботи?

- По розподіленню я попала в Воскресенку. Тут і семирічка, і чотирирічка були. Зразу мені дали перший клас, потім уже четвертий. Викладала і німецьку також.

- Подобалося Вам на роботі? Які були відносини з колективом?

- Колектив дружній, все було прекрасно. Пересадько (заврайоно був) призначив мене. Він теж з Тернів, як і я.

- Опишіть будь ласка родинне гніздо в дитинстві? Яка була хата, скільки кімнат?

- Жили ми на панському хуторі, три хати всього тільки було. Хата в нас дерев'яна, дві кімнати і кухня. Тримали овець, корова була, гуси, качки. Ставок поруч був, рибу ловили. Німці пришли, горе було. Топили дровами, поруч ліс. Їжу готували в печі.

- Де Ви жили під час навчання? Гуртожиток чи зйомна квартира?

- Жила я в гуртожитку при інституті. Гарно було, тітонька була, вона за кімнатами доглядала. Умови були хороші.

- Коли з'явилося радіо, світло? Як сприймали селяни такі блага?

- Радіо не було після війни, а вже як у Воскресенці жила то було. Світло теж з'явилося пізенько. Незвично було таке бачити.

- Чи застали Ви ті часи, коли люди пряли і ткали одяг? З чого він був?

- Почала я ткати років з десяти. Коноплі сіяли тоді майже в кожному дворі. Потім їх мочили, тіпали і робили волокно. Пряли всі, от і я пряла.

- Коли Ви перестали прясти?

- Довго я пряла. У війну теж цим займалася. Поки можливо було, доти і пряла.

- Де Ви брали їжу? Багато тоді купляли продуктів?

- Домашня їжа була. Ягод багато було, гриби різні.

- Яким були взуття і одяг вашого дитинства?

- Носили більше з полотна, спідниці і кофти шили. Як німці ввійшли, то одягу майже не було. Ми змушені були тікати в інше село.

- Чи ходили Ви до лісу на сімейні виходи?

- Ні, не ходила. Не було часу якомсь.

- Які страви готували виключно на свята, а які кожен день?

- На свята готували холодне, молочні каші з маслом, пшоняну зазвичай. Повно яблук, груш, кисіль варили.

- Були тоді продуктові магазини? Якщо так, що в них продавалося?

- Були. Тільки в нас поблизу не було. Асортимент невеликий, масла взагалі не продавали.

- Де був найбільший базар? Далеко він був?

- Базари скрізь були, багато чого продавали. Від села базар був далекувато. Терни – це тоді був центр такий собі базарний.

- **А Ваша сім'я щось продавала на базарі?**

- Продавала, частенько. Дідусь робив ложки з дерева, а бабуся весною і літом продавала лісові ягоди, квіти.

- **Чи були на базарах аферисти, шахраї, перекупники?**

З ними щось робили?

- Було таких повно. Корів крали, коней. З прилавків крали м'ясо, поросят різали і крали з кладовок. З ними боролися, бувало лишали на самотік.

- **Ви часто їздили з Сум додому? Автобуси ходили?**

- Не часто, їздила але рідко. Автобусів не було, їздила до Бурині на поїзді, а потім вже добиралася пішки.

- **Як до Вас ставилися сумчани?**

- Всяк було. Конфлікти іноді траплялися. Зі студентським як їздили, то скаржилися частенько.

- **Чи багато сільських жителів їздило на заробітки?**

Коли це стало популярним?

- Багато. Наплив був зразу, як війна закінчилася.

- **Як часто в школі/клубі організовували різні заходи?**

- Часто. Було в кого свадьба, то селом гуляли, дівчата з хлопцями на танці ходили.

- **Які пісні там були? Можливо, щось таке особливе?**

- Різні, жартів було чимало, та вже не пам'ятаю.

- **А кіно також приїжджало? Кінопересувки були?**

- Було кіно. Воєнні хроніки показували, про червоноармійців багато було. Про німців не показували, боялися. Пропагандистських кіно теж не було.

- **Чи займалися Ви спортом? Яким саме?**

- Бігати любила, тому бігала.

- **Чи ходили Ви до церкви? Чи подобалося Вам?**

- До церкви ходити подобалося. До церкви ходила, як ще малою була. Тоді вже комуністи церкву спалили, бо дерев'яна була.

- **Люди в селі часто хворіли? Щеплення робили?**

- Часто. Щеплень ніяких ніхто не робив, про це навіть і мова не йшла. Перенесла я віспу в дитинстві. Найближча лікарня в Тернах була, за сім кілометрів аж.

- Якою раніше була екологія? Де Ви брали воду? Яка вона була? Куді дівали сміття?

- Воду брали в криницях в основному. Смачною була, бо криниці копали глибоченькі. Стала забруднюватися вода – стала худоба хворіти. Сміття викидали у велику яму, потім засипали її землею.

- От проживши таке насичене життя, що б ви порадили наступному поколінню?

- Як і всі люди, побажала б їм добра, здоров'я! Щоб мирно жили! Дуже переживаю через війну на Сході! Боюся я війни, не ті часи, щоб воювати. Мирно треба жити, по-людськи. Всі ми – одна сім'я! Втрати нічого не дають, треба жити в мирі!